

պատճառաւ, դաշնագիրը կը բող տեղու-
թեանց այդ նկատմամբ մինչև ցարդ բան
մը չէր ծանուցած: Իսկ այժմ կայսերական
կառավարութիւնն այս մասին Պէլքըր
փաշայի և այլ պաշտօնատարաց ձեռամբ
պէտք եղած քննութիւններն ամբողջացու-
ցած լինելով, որոշած է հետեւեալ բարե-
նորոգումներն ի գործ դնել:

Ա.—Ճարդօրեան ապահովութիւնն
երաշխաւորելու համար Պարնոյ, Վանայ,
Բաղէշի և Տիարպէքերի նահանգաց մէջ
դատարանք առաւել ևս պիտի բարենորո-
գին և լաւագոյն կազմաւորութիւն մը պի-
տի ստանան: Սիւլիշի մ'այս գործին հա-
մար պիտի նշանակուի:

Բ.—Այսօրեան կառավարութիւնը
տեղութիւններէն խնդրելով երաշխաւոր-
ութեան տրուելուն թուականէն հաշուելով
երեք ամսուան պայմանաժամու մէջ, յիշեալ
նահանգաց ներքին խաղաղութեան պահ-
պանութեանը բաւական լինելիք ոստիկան
զինուորութիւնն (ճանապարհ) և ոստիկա-
նութիւնը (Բոլայ) պիտի կազմէ:

Գ.—Ոստիկանութեան Լայպ պէյի կո-
չուած մեծ հրամանատարները պատերազմա-
կան նախարարութենէն պիտի անուանին,
իսկ ոստիկանութեան միւս սպայք, մասնա-
ւոր կանխադրոյն համեմատ, Լայպ Մէն-
լիսի կոչուած խորհուրդներէն պիտի ըն-
տրուին, և կուսակալաց առաջարկովը պա-
տերազմական նախարարութիւնէն պիտի ա-
նուանին: Պոսակալը բնականաբար արտօ-
նութիւնն պիտի ունենան ոստիկանական զו-
րութիւնը նահանգներն մէջ իրենց ուղած
տեղերը գործածել, և երբ անկարող Լայպ
Պէյերուն և ուրիշ սպայից պաշտօնաւ-
որութիւնը խնդրեն, պատերազմական նա-
խարարութիւնը պիտի ընդունի նոցա խըն-
դիրքը:

Դ.—Մահիկներու (գիւղայնութիւն) կազ-
մութեան համար Բ. Գրան (Լպէտին
փաշային) յուլիս 5 թուականու ծանուցա-
դրոյն մէջ բացատրուած դրութիւնը՝ կայ-
սերական կառավարութեան շահուց համա-
ձայն կերպով չորս ամսուան պայմանաժա-
մի մէջ ի գործ պիտի դրուի:

Ե.—Վերջինիս նահանգաց մէջ մաք-
սաստորքն, անուղղակի տուրքերը, հեռա-
գրատան և թղթատարութեան հատկոյն-
ներն ի բաց առեալ, մնացեալ եկամուտ-
ներէն նախ իւրաքանչիւր նահանգի պաշ-
տօնատարաց ամսականներն և ուրիշ վար-
չական կարեւոր ծախքերը պիտի տնօրէնուին:
Սնացած հատկոյնէն 100-ին 10-ը հա-
տարակալին կրթութեան և հանրօգուտ շի-
նութեանց պիտի յատկացուի, իսկ 100-ին
90-ը Վ. Պոլիս պիտի դրուի:

Յ.—Մահիկային պաշտօնատարաց
մէջ դատական պաշտօնատարաց ընտրու-
թիւնն և անուանումը մասնաւոր կանոնա-
գրոյն համեմատ ի գործ պիտի դրուի:
Բաղադրային պաշտօնատարաց ընտրու-
թիւնն և անուանումը կուսակալաց առա-
ջարկութեան վրայ կայսերական Իրաւեղ
պիտի կատարուի: Բայց Միւլիշի արքեպի-
սկոսի (կառավարիչ), Տէֆէկերտարներէն (հա-
շուալար) և Մէքէլիպներէն (առաջին
քաղաքագր), զոտ միւս պաշտօնատարաց
փոփոխումն և նշանակումը, մասնաւոր կա-
նոնաց սահմաններն մէջ, կուսակալաց ձեռն-
հասութեան կը վերաբերի: Յիշեալ նա-
հանգաց մէջ պաշտօն վարելիք անձնա-
լի կարողութիւնն ու պարկեշտութիւնն ի
նկատ պիտի անուանուի և Պէրլինի դաշնա-
գրին՝ 62-րդ յօդուածին և տեղութեան
ներկայ օրենսց համեմատ, այդ հանդիման-
քներն, ունեցող ամեն կարգի հպատակներէ
պաշտօնատարներ պիտի անուանուին:

Լ.—Ներգաւթի դատարանաց մէջ Մէ-
նէլին և տեղութեան ուրիշ կանոնադրու-
կարութիւնն պիտի ունենան:

(Կ Կ Կ Կ)

ՅԵՐԵՎԱՆ

Իրազիւններն մէջ կարգուած են հետե-
ւեալ թղթատարութիւնը Փարիզից: Արմե-
նիկներն և բարնարաններն արտաքին նոյն
հետեւեալներէն է հասցումով ինչ որ եղաւտ-
ներն արտաքինը, ուսին տեղ ֆիւսիւսը
միաբանութիւնները դատ են սխալմ պի-
նեկաններն, պոլիցիական կոմսարներն և
վարչութեան այլ ներկայացուցիչներն դէմ
որոնք մասնակցել են նրանց բնակարաններն
իրաւունքներն խախտուելու: Ինչպէս ա-
ռաջ, նոյնպէս և այժմ պոլիսիւրները, նրանց
օգնականները և հաշտարար դատարանները
խուսբերով հրաժարականներ են տալիս,
որպէս զի կառավարութեան հրամանները
կատարելու ժամանակ պատասխանատու
չը դառնան օրէնքը խախտելու համար: Ա-
ռաջ պէտք է կառավարութիւնը դրանց հը-
րաժարման խնդիրները չէ ընդունում և
ծառայութիւնը թողնել ցանկացողներին
արձակում է խուսբերով: Հետագայը կը
այն իրողութիւնը, որ ծառայութիւնը
թողնող պոլիսիւրները շատերը նշանակ-
ված են 1880 թուականին արդարութեան
այժմեան մինիստրից:

Պոլիցիականներն էլ վախենում են գան-
գաններից և աւելի լաւ են համարում
թողնել ծառայութիւնը: Պրանսիական օ-
րէնքները իրաւունք են տալիս վարչու-
թեան պատճառով ֆիւսիւրներին կամ
բոնուիտներն ենթարկվածներին գանգա-
վել 30 տարեկան ընթացքում և բաւակա-
նութիւնն պահանջել: Իսկ այդ 30 տարե-
կանին ընթացքում քանի անգամ կարող է
փոփոխվել Ֆրանսիական կառավարչական
ձեւը: Պրեֆեկտներից շատերը բաւական
կարողութիւն ունենալով, երկնդով են նա-
յում իրանց սպաննացող հպաճանքին:

Մի քանի քաղաքներում հոգեւոր միա-
բանութիւններն արձակելու տեղից տուեց
անկարողութիւններին: Ինչին մէջ հարկա-
ւոր եղաւ զօրքեր հրաւիրել ամբողջ հե-
ռացիւնը համար, որ հաւաքվել էր կար-
մելիստներին պաշտպանելու նպատակով:

Լպէշի երեք օր է, որ Մարսելի մէջ
ամբողջ շրջապատին է կապուցիւններով վախ-
քը և պոլիցիային թող չէ տալիս մտնել
ներս: Երեւի այդտեղ էլ զօրքեր հարկա-
ւոր կը լինեն: Մոսկովիէի մէջ զինուորական
և եպիսկոպոսը մտաւ արեֆեկտի գրասենակը
և յայտնեց նրան երկնցուց մեքոված:
Իօրօֆի, Փարիզի և ուրիշ քաղաքների
մէջ ուսումնարանական տեսուչները հրա-
ման ստացան մտնել եղբայրների նախկին
ուսումնարանների մէջ և դատաւորներին
քննել: Որտեղ կը գտնվեն նախկին ուսու-
ցիչները, տեսուչները պէտք է կազմեն պր-
ոթօսոփներ, իսկ յետոյ ակադեմիական խոր-
հուրդը նրանց հետացնելու համար հար-
կաւոր կարգադրութիւններ կը տալ: Բա-
ցի այդ եթէ վախերից մէկն մէջ պոլիցիան
համարում է օտարահպասակներին, իսկոյն
գրամայում է նրանց 24 ժամեկ ընթաց-
քում հեռանալ Պրանսիայից: Եւս այս-
պիսի պատիւը և ներկայացում Փրանսիա-
կան կառավարութեան գործառնութիւնը
արեւելած միաբանութիւնների վերաբերու-
թեամբ:

ԱՆՍՏՐՈՒՆԳՈՒԹՅՈՒՆ

Իրազիւններն մէջ կարգուած են հետեւեալ
տեղեկութիւնները: Լատուիական կայսր-
Պրանց Յովսէփի գահական ձեռքի այն մա-
սը, որ յիշուած է արեւելեան դժուարութիւն-
ները, չափազանց ծարպիւթեամբ է կազ-
մած: Արքայազն հետեւորը կարողացաւ
մի քանի որոշ նախադատութիւններ աւել
Լատուիական դատարանը գլխաւոր հարցի
մասին և մի և նոյն ժամանակ պահպանել
իր գործողութիւնների ազատութիւնը: Երե-
ւելի մէջ: Եւս նախադատութիւնը, թէ
չը նայելով ժամանակաւոր դժուարութիւն-
ներին, Լատուիական կայսրաբերու-
թիւնները միւս բոլոր պետութիւնների
հետ բարեկամական են, ապաւ և ուն-
գարացի թիւրքաւերներին համար, որոնք
չափազանց վրդովվում են, երբ մտածում
են, թէ Լատուիական, միանալով
միւս պետութիւնների հետ, կարող է ստի-
պել Թիւրքիային հնազանդել Լատուիա-
յի կամքին: Եւս նախադատութիւնից յե-
տոյ կայսրը ասում է, որ ինքը ամեն մի-
ջնցին գործ կը դնի խաղաղութիւնը և
իր երկրի շահերը պաշտպանելու համար:
Եւս նախադատութեանը դիտմամբ երկդիմ
միտք է տուած:

Թիւրքիայի կուսակցիները, որոնք հա-
ւատացած են, թէ Լատուիական կայսրի
շահերը պահանջում են Թիւրքիայի ամ-
բողջութեան պահպանելը, կարող են այդ
նախադատութիւնը այնպէս մեկնել, որ
աւստրո-ուկրալական կառավարութիւնը
պատրաստ է զօրէն Բերլինի դաշնագրի
դու ևս չըրաժեքոված մի քանի վիճիւն-
քը, եթէ այդ հարկաւոր կը լինի թիւրքաց
կայսրութիւնը աջատելու համար: Իսկ
այն շրջանները, որոնք կամեւում են Բա-
լանիսիւն Թիւրքիական արեւմտեան մասը
միմանց Լատուիական կայսրի հետ, կա-
րող են մտածել, որ կայսրը անհարկում է
թիւրքաց կայսրութեան բաժանման վրա
Լատուիական կայսրի շահերի համեմատ:
Եւս շրջանների համար հետագային
նոյնպէս և այն իրողութիւնը, որ կայսրը
ստաց, թէ գործերի դրութիւնը Իստիւլի
և Զիւրիցովիայի մէջ բաւականացուցի-
ւել, թէ այդ նահանգների մէջ եղած աւստ-
րիական զօրքերի թիւը փոքրացած է և
վարչական ծախսերն էլ պակասեցած
են:

Եւս չիմաստոր կը լինի այն ներա-
դրութիւնը, որ կայսրը զահական ծառ
միջոց է տալիս աւստրիական կառավարու-
թեանը պահպանել գործողութիւնների ա-
զատութիւնը, որովհետեւ այժմ ինքը կա-
ռավարութիւնը չը դիտէ, թէ արեւելեան
գործերի մէջ ինչպիսի նախադի պէտք է
հետեւել: Լատուիական կուսակ-
ցութիւնների դրութիւնը այնպէս է, որ
այդ հարցը դու ևս անհարկն է վճել:
Տաքսիէի գնահատութիւնը, փոքրվելով հաշ-
ուեցելով միանգամայն կուսակցութիւնները,
այն հետեւեալը հասաւ, որ զրոյցը իր
գէմ թէ գերմանական սահմանադրական
կուսակցութեանը և թէ ընդհանրապէս
Լատուիական բոլոր կուսակցութիւնները
սպասում են ուղարկուցիները օգնութեանը,
և նայելով թէ ուղարկուցիները որ կուսակ-
ցութեան հետ կը միանան, Լատուիա-
նական կայսրի քաղաքականութիւնը բացարձակ
կամ թիւրքական կը լինի Թիւրքիային,
կամ բարեկամական:

Գործերի այսպիսի անորոշ դրութիւնը
չի նկատի ունենալով, աւելի էլ ցանկալի
է, որ կայսրայ Եւրոպայի և Պրանսիայի
այն միութիւնը արեւելեան հարցի պատ-

ճառով, որի մասին վերջին ժամանակները
անընդհատ խօսում է Եւրոպական մամուլը:
Պրանսիական կառավարութիւնը պէտք է
հասկանայ, թէ հենց որ Եւրոպայի կողմը
կը լինի պետութիւնների մեծամասնու-
թիւնը, Լատուիական կայսրի կը մնայ
այդ մեծամասնութեան հետ և կանգաւոր
Գերմանիայից, որը բացարձակ պաշտպա-
նում է Թիւրքիային:

Ու թէ ինչպիսի, այլ Փարիզից է
կախված արեւելեան գործերի ապագայ
ընթացքը: Ի դուր չէ, որ վերջին օր-
բում „Times“ լրագիրը անընդհատ պն-
դում է, որ Եւրոպան այն ժամանակ մի-
այն կարող է գործնական ազդեցութիւն
ունենալ յունական խնդրի լուծման ժամա-
նակ, երբ Պրանսիան նրա հետ համաձայն
կը գործէ: Երբեք կը հասկանայ Բա-
լանի մի Սենտ-Սիւր այս անհարկութեան
ների նշանակութիւնը և կը կարողանայ
արեւմտեան նրանցից սպուտ քաղել իր նախոր-
դի սխալները ուղղելու համար:

ԹԻՒՐԿ ԻՍՏԱՆԻԿ

Օսմանը անուն Պրանս-Թուրք լու-
գերն իւր վերջին թուոյն մէջ բարենորո-
գաց վրայ յօդուած մը հրատարակելով
Տէպ լրագրին նոյն խնդրոյն զոհած մի
յօդուածն չհրելի կուգէ, և հետեւեալ
ստորերը կը գրէ, որը ուղղակի Հայոց կը
վերաբերեն:

Տէպայի խորհրդածութեանց մէջ յիշ-
ված յօդուածն Հայաբնակ գաւառաց խօսք
կրնէ. բայց Հայք ամեն տեղ ցրուել են.
Փոքր Եսիոյ, ինչպէս նաեւ Եւրոպական
Թուրքիոյ և Եգիպտոսի մէջ Հայեր կը
տեսնուին: Ուրեմն միայն Հայաբնակ գա-
ւառաց համար բարենորոգումներ խնդրել
անտեղ և անիմաստ բան մ'է: Եսից
զատ, միթէ Հայք Թուրքիոյ մէջ ընա-
կող միակ քրիստոնէայններ են, և ի նպատ-
Հայոց յանկարծ ցոյց տուած այս հա-
մարկութիւնն ո'չ միայն Իսլամներն, այլ
նաեւ Եւրոպայի միւս քրիստոնէաները չը
կրնան դժգոհուցիլ:

Երբ թէ առկա խնդիրները չեն բա-
ւեր Երեւելից վերածնութիւնն աղբիւրով
հաստատել Հայկական խնդրի մ'ալ կը
սպանան մեզ, որ արուստարար երեսն
հանուած է: Բայց չը մտածուի թէ
այդպիսեան փոխանակ Հայոց վիճակը
բարեցնելու, առաւել ևս կը ծանրացնէ
զայն. զի երբ խնդրի մ'ալ առկա լի-
մնայ, առաւել ևս երկարաձիգ այն
ստացնալ, որ բացարձակաւ անիմա-
կան բարեկեցութեան ամեն աղբիւր կը
ցամքեցնէ:

Եւսի առաջ, երբ Հայք նուազ ծառ-
չուած էին Եւրոպայի մէջ, երբ իրենք
իսկ նուազ հակամետ էին այս օրուան յե-
զախական գաղափարաց, յայնամ բաւ-
արդ կարողութիւն մ'ունեին: Տէրութեան
բոլոր հասարակային և անհատական կե-
մանքն իրենց ձեռք էին: Իրենց ձեռք
էր պոսթ երկրին ամենամեծ սեղանաւոր
ները լինել: Բայց երեւակայական գաղա-
փարներ այդ հասարակութեան երկատար-
դաց մի մասին դուրս պաշարել ի վրի:
Հայեր կը տեսնուին, որը արեւմտեան, սե-
ղանաւորութեան և վաճառականութեան
շահաւետ ընթացքները մէկ կողմ կը թո-
ղուն իրենք զերեւր քաղաքականութեան
բաղադրականները գործեւրէ մէջ նետելու
համար, որը վտանգաւոր էր: Եւս երկրին
հասարակային և թէ իրենց, իսկ իրենք ալ
այժմ աւել ևս դժբաղդ կը լինին:
Իրազմէն դարերէ ի վեր անհետ-